

הגשר, המחבר את בית המרחץ התורכי עם הכלא. ה' סולם שנמצא תחת אחת הפירצות הונח שם אחרי ה' פעולה הצבאית, שביצעו אנשי המחנות. רוחבו של קיר בית הכלא, הבנוי אבני סלע, היה 1.40 מטרים.

1 כך צולמו שתי הפירצות למחרת ההתקפה. קוטרן של הפירצות, שמקומן נראה גם על ידי חץ 1, איפשר בקלות מעבר של שני בורחים בעת ובעונה אחת. החייל הבריטי הנראה בתמונה עומד על

5 מתחם המסומן במספר זה בתמונת המיניאטורה, ברחו כך אסירי עכו, בשלב האחרון של המיבצע, לכיוון המכוניות שחיכו להם. בתמונה: ז'ק לוי, כיום חבר קיבוץ המשרת בצה"ל, מנחם שיף, מפקד החוליה השנייה, כיום סוחר, ויצחק גן-צבי, כיום מנהל בית החרושת.

2 ז'ק לוי, דוב אפרים, כיום מנהל בבית דפוס תל-אביב, ושמעון סינאוואני, איש הלח"י לשעבר שנידון למוות וחונן עלידי הבריטים — שלושתם היו מאנשי החוליה אשר הניחה ליד השער את פחי הנפט הבורחים. מעשה זה שלהם, ניתק את מרכז הכוח הבריטי ממקום ריכוזם של האסירים, אשר היו קרובים יותר לשתי הפירצות.

להצטרף אליהם ולהמשיך אתם בנסיעה מעכו. "איננו יכוננים", השיב להם חביב, שהיה מפקד החוליה. "קיבלנו הוראה לא לסגת עד שלא נשמע את קול החצוצרה!" אולם הם לא שמעו את קול החצוצרה. חביב וחבריו נשארו בעמדת החיפוי שלהם, אחרי שמכונית הבורחים האחרונה עזבה את עכו. האנגלים, שלכדו את השלושה, העבירו אותם לכלא. כעבור זמן קצר ניתלו השלושה. הם היו שלוש הקרבנות האחרונים של ההתקפה, שגם לדעת מפקדי הצבא הבריטי, מוטטה כמעט לחלוטין את המשך השלטון המנדטורי בארץ ישראל.

השבוע, 13 שנה אחרי המבצע הנוער, שבו פורצי כלא עכו ובורחיו לתנוג בו את שנת ברהמטחה למיבצע הגדול. במקביל לדעות האנגלים על המיבצע הצבאי, וכו' לראות גם מה היתה דעת השלטונות הישראליים על מבצעם ההיסטורי: בית-חולים לחולייתו, שהוקם במקום עלידי הממשלה, ברחוב הנקרא על-שם ההגנה ובמרחק מט' רים אחדים מתא עולי הגרדום — לא סולק מכלא עכו.

רוח השגעון הוסיפה לרחף על המקום.

את מבצע הגדול: מבצע הנסיעה. הקבוצה הראשונה, בה נמצאו מפקד ה' פעולה דוב ("שמעון") כהן ומיכאל ("עלי-באריקות") אשבל, ניסתה להימלט מן ה' עיר. למזלה הרע נתקלה בקבוצה של חיילים בריטיים, שלשמע ההתפוצצות ויתרו על המשך רחצתם בים, נטלו את רובהיהם, ונכ' נסו לקרב כשהם לבושים בבגדיים.

זה היה קרב קצר. הבריטים, בכוחות עדיי פים, שיתקו בקלות את 15 הנמלטים שנמצאו על המכונית. נוסעיה ניסו לסטות אל הש' בילים הצדדיים, להסתלק בחיפוי של שמי שון שהיה לבוש בבגדיים של קצין בריטי.

אולם האנגלים חיללו את שמשון. כדור שפגע בבטנו קטל את המפקד בן ה'36. פרט לו נהרגו עוד שני בורחים. 11 אחרים היו פצועים, נלקחו עלידי האנגלים אל הרחבה שלפני הכלא. מקום שם נטבחו עלי ידי מקלען אנגלי אחוז טרור.

שתי קבוצות הבורחים האחרות הצליחו להסתלק, ואז התבררה הטעות השניה: דקות ספורות לפני שעזבו את המבצר הדומם, קראו הבורחים לאבשלום חביב, מאיר נקר ויעקב וייס, שלושה מחיילי יחידת ההבטחה,

מקומות. עתה הגיע תורם של האסירים.

★ ★ ★
"אנו!" — "באנו!"

ראשונה נכנסה לפעולה החוליה האחרונה, מספר אחת. גוגו, כיום קצין בצה"ל, וחבריו, מיהרו עם פחיהנפט הבורחים אל הדלת שחיברה את החצר עם משרד בית הסוהר. חגורת-אש ענקית הפרידה בין משרדי הבריטים לבין תאי-האסירים, שהיו קרובים אל הפירצה.

אותה שעה היו כבר רימוני-ההפחדה של יצחק גן-צבי מוכנים לפעולה. הוא הטיל אותם אל שומרי הכלא, שנמצאו על גגותיה. השומרים היו משותקים. במשך דקות אחדות לא הצליחו לתפוס מה קורה.

מנחם שיף ויוסף כנעני, מפקדי החוליה השלישית, היו כבר בדרכם אל החופש. בי מסדרון הפנימי, המוביל אל הפירצה, נתקלו בדלת-הברזל, אותה היו צריכים לפוצץ. הם מצאו את ציורי הדלת תלולים על בליי-מה. חומר הנפץ, שהוטמן ליד החומה החיצונית, זינעו גם את הדלת הצרה הפנימית, שחסמה את כעברם של האסירים לפירצה.

כנעני הטמין את החומר ליד המנועול, פתח את הדלת לרחצה עלידי פיצוץ. האסירים המאושרים, שנמצאו ברשימת הזכאים לבי-רוח, החלו לרוץ במסדרון האפל.

אחרי שפנו ימינה, 30 מטרים אחרי ה' עיקול, גילו קרני אור שבקעו לתוך המסדרון. לעיניהם התגלו שתי פירצות בקוטר מטר, שנתחו בחומה העתיקה אחרי פיצוצה. ראשוני הבורחים הגיעו נרגשים אל ה' פירצות. "אנו!" צעקו אל חבריהם הלבושים מדים בריטיים, שחיכו בחוץ.

"באנו!" השיבו הפורצים. היתה זאת סיס' מה מוסכמת בין הבורחים והפורצים. האסירים מצאו את עצמם על הגשר, חמי' שה וחצי מטר מעל לכביש. ללא היסוס, קפצו למטה, פתחו בריצה מהירה דרך רחובות עכו, אל מקום ריכוז המכוניות.

באחד הסטודיו יוסף כנעני-קורניובסקי ומנחם שיף, מפקד החוליה השנייה. מנחם מסר לכנעני מטען של חומרי-נפץ שהוגנב עלידי גידי לבית-הסוהר שבוע לפני כן.

אותה שעה הצטודדה בחצר חוליה אחרת. יצחק גן-צבי, מבוגר משאר האסירים, הכין את רימוני-ההפחדה, אותם התכוון להטיל על שומרי הכלא, שנמצאו על הגגות. שאר האסירים ישבו דרוכים בתאיהם. בש' עה 4.20 התאכזבו כבר רבים מן המשתתפים. הם חשבו כי הפעולה נדחתה ליום שני, קיו' כי חבריהם הפורצים יגיעו למחרת באותה שעה.

דקה לאחר מכן הודיעו חומותיו העתי' קות של הכלא, שעמד בהצלחה בפני תור' תחיו של נפוליאון.

היתה זו פעולת-בזק. שלוש מכוניות ברי' טוית-כביכול נצמדו אל קירות הכלא, בצד האחורי, ליד בית-המרחץ התורכי. נהיגהן ניסו לפתוח סולם כבאים כדי לטפס על גשר בגובה חמישה מטרים, המחבר את בית-המרחץ עם חלון הקומה השנייה של הכלא. אולם הסולמות, שצובעו יום לפני הפעור' לה מחדש, לא נפתחו. יהודה אפיריון, חלל קרב עיראק-אל-סוידאן, ועובדה סולומון, נטלו בידיהם שני מטעני חומרי-נפץ, בני 40 קילוגרם כל אחד. הם טיפסו על הגשר אחרי שחבריהם, בעזרת קללות בריטיות טיפוסיות, שיכנעו את השומר הערבי כי הם אנגלים כשרים למהדרין.

ואז הודיעה החומה. היא נפרצה בשני

2 יוסף קורניובסקי מתנשק עם אשתו ליד השער, שלידו הוצתו פחי הנפט. במשך כל שנות שבתו בבית-הסוהר הצליח רק פעם אחת לנשק לאשתו בשעת הפגשה.